

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre . . . . . 4 „ —

Negyedévre . . . . . 2 „ —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : Gondoljunk a szervezésre. — Az erdélyi új zsidóknál (Tárczacikk) Irta Dr. Herczog Manó, kaposvári főrabbi. — Ujévi ajándék. — Az antiszemizmusról. — A magyar nyelvitanítás a trencsénmegyei népiskolákban. — Néla. Elbeszélés a zsidó népeletről. — 5650. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hírek — A kigyó-kultusz Judeában. Tanulmány. — Hirdetések.

Gondoljunk a szervezésre!

Egy vidéki hitközség, megelégedve a türelmét, várakozást és megrendszabályoztatást, körlevelet intézett a testvérhitközségekhez, hogy megtudja, vajon megvan-e a magyar zsidóság elégedve jelen állapotával és a jelen állapotnak kísérőjével: az országos iroda tevékenységével.

A testvérhitközségek közül a tulnyomó többség halgatással felelt. Ezeket részben Reich Ignácznak pártfegyelme tartja vissza a nyilatkozástól, részint a zsidó vallásos és felekezeti törekvések megölője, a közöny, birta reá a halgatásra. De nyilatkozott 47 hitközség: négy a mozgalom ellen, bizalmat szavazva az országos irodának, **43** pedig a mozgalom mellett, többekévében élesen kifakadva jelen állapotaink ellen. E nyilatkozatoknak nagyobb részét ezen nagyrabesült lapok közölték, hogy az olvasók meggyőződést szerezzenek arról, miszerint a szervezés eszméje, amely mellett az »Egyenlőség« sikra szállott, az ország legkülönbözőbb vidékein hódít és visszhangot kelt.

És ennek így kell lennie. Minél jobban terjed hitteleink között a politikai érettség, minél inkább fölébred a felekezeti öntudat és önérzet, minél inkább sikerül papjaink s előljáróink buzgóságának egyrészt s ellenségeink támadásainak másrészt megtörni a zsidóság közönyét: annál általánosabb lesz az a meggyőződés, hogy viszo-

nyaink rendezése, a felekezet országos szervezése sürgős és égető kérdést képez. Meg vagyunk győződve, hogy a zsidóság intéző körei és befolyásos elemei sem zárkozhatnak el már soká ezen kérdés elől, és hogy a kérdés nem fog letűnni a napirendről anélkül, hogy megoldása komolyan meg ne kísértetett volna.

A legközelebbi teendő, hogy a halgatásukat meg nem tört községek ama tagjai, kik megvannak győződve arról, hogy felekezeti ügyeink jelen állapota teljeséggel tarthatatlan, reá bírják hitközségeiket arra, hogy ezen nagy fontosságú ügyben állást foglaljanak. Vannak kérdések, a melyekre nézve kétséges lehet, vajjon időszerű-e fölvetésük, vagy sem, és a szervezés kérdését is lehet talán ilyen kérdésnek tekinteni. Kétségtelen azonban, hogy ha már egyszer a kérdés fölvetetett, abban minden önérzetes zsidónak és zsidó községnek állást kell foglalnia. Erősen hisszük, hogy úgy a vidéki hitközségek, mint a főváros hitközsége megfogják tenni abbéli kötelességüket, hogy a szervezés ügyében állást foglaljanak, amivel az országos iroda tekintélyének is tartoznak, amely egyenesen fölhitva a községeket arra, hogy eddigi tevékenysége fölött véleményüket nyilvánítsák. Sem nem ildomos, sem nem célszerű, hogy az iroda erre a kérdésre a községek ne válaszoljanak: nem ildomos, mert az országos irodát tevékenységéért és sikereiért az elismerés megilleti, nem célszerű, mert nagyobb szabású te-

vékenységre az irodát csak az a tudat fogja sarkalni, hogy mögötte a hitközségeknek erős közvéleménye áll, a melynek nyomására fölfelé hivatkozhatik, s a melynek nyomása elől ki nem térhet.

A zsidó vallásos buzgalomnak, amely a most beálló nagy ünnepeken oly hatalmasan nyilvánul, az egyéni magunkba szálláson kívül kell, hogy a felekezetnek általános érdekeit és kérdéseit újból felszínre hozza; kell, hogy vallási elmélkedéseinkbe fontos tárgyként szerepeljen az a gondolat, hogy felekezetünk méltatlan bánásmódban részesül, hogy a nemzet bennünket befogadott ugyan, de vallásunk még mindig ki van zárva, hogy vallásos ügyeinkben döntő szava van a szolgabírónak és csendőrnek, hogy felekezetünk darabokra szakadt és sem kulturális, sem felekezeti téren nem teljesítheti azt, mit teljesíthetne és mit teljesítenie kellene. *Dr. Sp.*

Ujévi ajándék.

Nagyszerűbb ujévi ajándékot nem nyújthatott volna Lichtenstein Alajos herceg, az osztrák centrum-párt vezére, a zsidóságnak, mint azt, hogy lemondott az elnöki tisztről, melyet eddig birt szegényére a haladás eszméjének,

gyászára a zsidóságnak, megmérhetetlen kárára Bécs városának és egész Ausztriának.

A hirhadt iskola-törvényjavaslat fenséges szerzőjének távozta öröme válik nemcsak hitsorsosainknak, hanem minden valóban liberálisan gondolkozó embernek; mert annyi bizonyos, hogy az antiszemitismus tulajdonképeni fentartója és szítója ő volt, nem pedig azok az apró „szentek“, kik teli torokkal, borizü hangon orditozzák a tömegnek, hogy csak akkor üdvözülhet, ha irgalmatlanul kiirtja a zsidókat.

A Vetter, Lueger, Slama, Schalamböck, Türk, Vergani s egyéb ilyfajta exisztenciák a felsőbb körök egyetértő viselkedéséből merítik erejüket, az asztaltársaságok rekedt szónokai a demokraczia szent nevében szólva a dicső arisztokrata követendő példájára hivatkoznak, a szerencsétlen népet pedig elvakítja a kilenczágú koronának ragyogása, és minthogy a sok bujtogató lapocská még növeli ezt a szellemi sötétséget, melyben Ausztria népe tévelyeg, nincs mit csodálkozni azon, ha a reakzionáriusok mind nagyobbó hatalmat és befolyást nyernek a nép körében.

Annál örövendesebb meglepetést szült, mikor a „fekete herceg“ egyszerre csak kijelentette, hogy elhagyja az elnöki polczot, nem vezeti tovább azokat, kiknek czélja a nép elbutítása, a papság és nemesség korlátlan hatalmának felélesztése, a középkor legmegvetendőbb és a szabadság szellemétől letiport eszméinek diadalra juttatása.

Miért köszönt le a fenséges ur?

Nem tudni; nem is igen törődünk vele; elég nekünk az az örövendetes tény, hogy elmegy visszajöh-

Az erdélyi új zsidóknál.

Irta: Dr. Herzog Manó, kaposvári főrabbi.

Őszintén megvallom szeretném, ha soraimat minden magyar zsidó elolvasná. Nem hiúságból, de tárgyam érdekességénél s fontoságánál fogva óhajtanám ezt.

Hogy minden hosszabb bevezetés nélkül röviden okát adjam ez ünnepélyes hangulatu kezdetnek, és a híres „nyájás olvasó“ végzetlen türelme ez erőszakos lefoglalásának, elmondom, hogy Erdélyben, Bözöd-Ujfalu, a régi szombatosokból új zsidókká lett proselytáknál voltam.

Oly naiv vagyok, hogy az olvasó érdekét felhivom az új zsidók létezésére, holott a régiek sorsa is hidegen h gyja.

Hiszen találkoztam oly emberrel is, a ki elég irigy volt előttem azt a megjegyzést koczkáztatni: „Hej! be boldogok is azok a bözödujfalvi zsidók, hogy ennyire érdeklődnek irántuk magyar testvéreik, holott mi vélünk senkisémet törődik, mi nyugodtan tovább koplalhatunk.“

Pedig tovább koplalnak — az új zsidók is.

Volt olyan is, a ki utamról, mely nem minden fáadság s nehézség nélkül való, egyenesen lebeszél: „Hi-

szen látni őket, mikor kéregetni járnak az országban.“ De ez nem áll, mert ők ezt nem teszik; hisznek mint a legjobb zsidó, dolgoznak mint a legmunkásabb földmives, idvezülnek mint a legnemesebb ember, de koldulni soha, soha!

«Ugyan, kérem, sohse fáradjon hozzájuk, — hozakodék fel egy másik, — elrontja minden illúsióját.»

Igaz, abban az illúsióban ringattam magam, hogy embereket fogok előtalálni a kiknek legalább emberséges maradásuk van e földön, a kik munkájuk után meg tudnak tisztességesen élni; hiszen egyre s joggal azt hajtogatjuk: munkára, magyar zsidó, légy dolgozó földmivelő, mint ősatyáink, légy munkabíró paraszt; de ime arra ébredtem, hogy a bözödujfalvi új zsidóknak van már 12 év óta templomuk, egy év óta iskolájuk, századok óta földjük, de már kenyérük, az nincsen.

*

Mult évben belgrádi utamról lehettem szerencsés e lapokban beszámolni, ez idén Erdélyről szeretnék beszélni. Erdély zsidóságát s ebben az új zsidók állapotát megismerni volt leghőbb vágyam; különösen Bözöd-Ujfalu volt az a pont, amely a Királyhágón tuli rész felé ellenállhatatlanul vonzott.

lenül, hogy kijelentette elhatározásának visszavonhatlan-
ságát.

Beszélik, hogy liberalisan gondolkozó asszony keze játszik bele a dologba, kit Lichtenstein herczeg nőül akarna venni; E miatt vonul félre. Isten neki, vegye el szive választottját, éljen vele boldogul. Nagyon jól teszi majd ő fensége, ha inkább él családjának, mint a társadalmi politikának, és helyesebben neveli fel utódait, mint a hogy az osztrákok ivadékait akarná neveltetni, küzdve egy oly törvényjavaslat mellett, mely a lehető legrosszabb és legkárhuzatosabb iskoláztatást akarná meghonosítani.

Lichtenstein herczeg valósággal átka volt a zsidóságnak, átka volt a szabadelvűségnek, mely különben is csak nagyon nehezen tud tért foglalni Ausztriában, melynek jelenlegi kormánya is tétlenül tekintette a reakció vakandok munkáját.

Vagy talán ujév alkalmával, mikor ünnepi hangulatban örömet bocsátunk meg ellenségeinknek, elbigyjük, hogy a Taaffe kormány is szakít eddigi magatartásával, és végre valahára megindítja a küzdelmet az antiszemitizmus ellen.

Mert az első lépést megtette, dicsérettel kell megemlékeznünk róla, hogy a bécsi Schönerer-párti *német-nemzeti együletet* rendőrileg feloszlatta.

Ez az egyület fészke volt a zsidógyűlölőknek, és a felosztás megokolásában benne van az is, hogy az egyület előmozdította az antiszemitizmust és ezáltal bujtogatta a lakosságot.

Igen ám, de főleg azért ugrasztották szét a szövetséget, mert különféle politikai tüntetésekbe elegyedett,

Ez év július hava 28-án *Brassóbol Előpatak* fürdőbe rándultam, hogy dr. Beckel bukaresti rabbival találkozhassam, akiről tudtam, hogy Bözödújfalun már járt. Miután kartársamtól alaposan beavattattam magam a vidék s az utazás, az ottani viszonyok s életmód apró-cseprő részleteibe, Székely-Kereszturra utaztam honnan parasztkocsin kellett folytatnom utamat B.-Ujfalura felé, hová a sz.-kereszturi metsző elkísért.

Három órai, nem épen kellemes, utazás után Bözöd-Ujfalura érkeztünk. A kis helység elég csinos helyen fekszik, erdős hegyek aljában; lakossága nagyrészt oláh földművelőkből áll. A falu szélén szegényes, nyomorult viskókban laknak a mi zsidaink. Ezt első pillantásra észre lehet venni az ajtó félfán aránytalan nagyságban tündöklő „mezuzza“ folytán, mely egy gunyhóról sem hiányzik. Egy magas dombon álló csinos új épület előtt le szállunk: a zsidó iskola. Homlokzatán jó magasan e felirat ötlük szemünkbe: »Emelte Dr. Beck Mór, bukaresti főrabbi és Dr. Bánóczi József a »M. Zs. Szemle« szerkesztője lelkes buzdítására a magyar és külföld nemes érzésű izraelita közönsége 1889.«

Hiszen nem tagadom mindkettőnek kiváló érdemét, de annyi bizonyos, hogy ez épületre még jobban illett volna Dr. Berger Leo, az oda közel fekvő Erdő-Szent-

még pedig a monarchia érdekeit sértő és megtámadó demonstrációkba.

Különben reméljük a legjobbat. Az osztrák kormánynak be kell látnia, hogy az antiszemitizmus sokkal veszedelmesebb ellensége az államnak, semhogy keztyüs kézzel lehetne vele elbánni, különösen, ha e keztyüs kézzel inkább simogatják, mint döngetik.

Épességgel nincs kizárva az sem, hogy királyunknak Kis-Béren hangoztatott magasztos szavai Bécsben is megtették hatásukat, hogy Ausztriában is megértették ő felségét, kinek legfőbb óhajtása egész népének üdve és boldogsága, melynek pedig nagyon is veszedelmére van az antiszemitizmus.

Lichtenstein távozik, Taaffe kormánya sujtja az antiszemitákat, a király szót emel a felekezetek közti egyetértés mellett . . . Örvendjünk e tényeknek, és ujév napján tekintsük őket szebb idők előjeleinek.

Az antiszemitizmusról.

Lambert hírneves francia jogtudós, mint Párisból írják, röpiratot tett közzé, melyben az antiszemitizmusról értekezve, annak eredetéről, fejlődéséről és a társadalomra gyakorolt befolyásáról szól.

Kétségtelen, hogy ez az értekezés fontos adatokat tartalmaz a szociális testvéresülés történetére nézve, és könnyen megérthetni, hogy legszélesebb körökben, a köztársaság határain túl is jogos feltűnést keltett.

Györgye derék orvosának neve, ki gyakran eljár a b.-ujfalusiakhoz, maga intéz el minden nagy s apró ügyet, buzdít s bátorít, lelkesít s vigasztal. Bizvást mondhatom, hogy nélküle mindaz nem történhetett volna, a mi történt; az új zsidók mindenüket első sorban neki köszönhetik.

*

Az iskolaépület több részből áll s nagyon kellemes benyomást tesz a nézőre. Legelől van a tágas iskolaterem, melyet otlitémkor kezdtek bebutorozni; mellette a lépcsőkön levezető szertartásos fürdő: a mikváh; e mellé csatlakozik a mostani ideiglenes anyakönyvvezető s hitoktató Hirsch Izsák lakása, mely két szobából s egy konyhából áll.

A községnek 2 évvel áttérése után Lipschitz volt marosvásárhelyi rabbi csináltatta legelső pecsétnyomóját 1870-ben, melyen e szavak voltak: A b. ujfalvi izraelita hitközség pecsétje; és egy ötágú korona alatt e héber szavak: קהל גרים ערת ישרן דק"ב אוי פאלא תע"א a mi „a proselyta“ szó hozzátoldásával körülbelül ugyanaz. A későbbi időkben s ármazó pecséten ez van: A bözödújfalvi (sic!) *izrael. aut. orth.* (?!) anyakönyvvezető pecsétje.

*

A szerző alaposan tanulmányozta a kérdést. Megcáfolhatatlan érvekkel bizonyítja be mindenekelőtt, hogy soha nép nem dicsekedhetett annyi társadalmi és polgári erénnyel, nagyobb türelmességgel és tiszteletben tartásával a más meggyőződésének, mint a zsidók.

A lelkiismeret szabadsága, a vallás szabadságának határtalan tisztelete, a szolidaritás és türelmesség érzelmei képezték a zsidó hittan alapjait.

Habozás nélkül Németországot okolja az antiszemitizmus szociális járványának hógörgetegszerű terjedésével. Ezzel egybehangzóan egy hírhedt udvari hitszónok működését is kellő világításba helyezi, elítélve ennek antiszemita bujtogatózásait.

Lambert nem találja ugyan mindenütt tején a szeget, de azért műve valóban nagyon figyelemre méltó.

Mesteri annak ecsetelése, hogy mily áldásos volt a zsidók emancipációja az illető országokra nézve. Szabadságuk mértékében növekedett jólétük, és ugyanabban a mértékben, melyben szabadalmaik gyarapodtak, a kereskedelem és ipar is haladt.

Máskép állnak a viszonyok ott, hol a zsidókat elnyomják és vadállatokként kiűzik őket az országból. Ezek az államok úgy ipar, mint kereskedelem terén — nem is szólva tudományról és művészetéről, — szemmel láthatólag tengődnek. Különös átok nyugszik azokon, kik Izraelt üldözik.

Foglalkozva azzal az állítással, hogy a zsidók, kik hiszen a tudomány minden mezején kiváló érde-

meket szereztek, intellektualis tekintetben a szociális skálának alantasabb fokán állnának-e, mint más népek, a szerző rá utal *Guinée* apát szavaira, melyeket a „XVIII. század Perreauja“ intézett *Voltaire*hez:

„Helyén való dolog-e, ha a régi hébereket tudatlansággal vádolják? egy oly népet, mely, mikor az ön barbar elődei, sőt a latinok és görögök is, még az erdőkben barangoltak és nagynehezen szereztek meg táplálékukat, — már számos hasznos művészettel és tudománnyal, híres tudósokkal és vitéz vezérekkel dicsekedhetett, tiszta kultust, igazságos törvényeket és bölcs kormányt nevezhetett magáénak.“

Nem kevésbé erélyesen cáfolgatja Lambert a zsidók renyheségéről szóló vádat, kimutatva, mily buzgón és fáradhatatlanul használja ki e nép a saját erejét.

— Nincs gazdagság, írja, mely nagyobb tiszteletet érdemel a zsidókénál, mert mindenkor keserves nélkülözések, sulyos munka és páratlan körülmények eredménye.

És a zsidó erkölcs?

Lambert hevesen panaszolja az arczátlan hamisításokat, melyekkel bizonyos emberek a keresztény és zsidó erkölcsöket ellentétben akarják helyezni. E helyütt rámutat a két felekezet közt fennálló benső rokonságra.

A zsidó erkölcs szabványok alapjai az újtanoknak. Hazugság, hogy a zsidó dogma csak földi életéről szól és a sirontuli életet tagadja. A lélek ujjáébresz-

Innen ama mesés hír, melyet a kereszturi vendéglősné titokban elárult nekem, hogy t. i. „a felavatásnál jelen leszen a Reb Iczik is.“ Megnyugtató a jó asszonyt azzal a vigasztaló szózáttal, hogy a felavatást csak azoknak van jogában elrendelni, akik e szent célra adakoztak s lelkesültek, amit pedig Reich Ignácra ez ügyben én sohasem hallottam. Talán mások?!

A legutolsó szabályszerűen készített pecsétnyomón e szavak foglaltatnak: »Rabbiság, mint izraelita anyakönyvi hivatal Bözöd-Ujfalú.« Mellesleg kockázatom ama megjegyzést, hogy eme országszerte elterjedt szövegezés szintén nem a helyes, mert a rabbiság székhelyének fogalmában eo ipso foglaltatik az anyakönyvvezetőség, amint hogy semmiféle felekezet papjának nem fog eszébe jutni pecsétnyomójára az anyakönyvvezetőséget rávezetni; plébános, apát vagy esperes és lelkész oly cím, mely minden egyebet fölöslegessé teszi. Azért vagyunk mi kiváltságos nép!

Az épület berendezés nélkül vagy 1300 forintba került, a mi a gyűjtésekből és az Alliance pénzeiből fedeztetett.

A hitközség mostani elnöke Kovács Aser, pénztárosa Teichmann Salamon, (nem prozelita), ellenőre Kovács Dán, kik Kovács Men lel, Kovács Chájem és Csokor

Zámlival együtt képezik az előjáróságot. A falu vagy 150 házból áll, amelyek közül vagy 25—28-ban lakik 33 proselyta család. Ezekon kívül még csak két zsidó család lakik közöttük. Az új hitközség első szülöttje 1868. január 8-án Kovács Eszter volt; szülei K. Ábrahám és K. Rebi; az első halott Sollós Galde 36 éves földműves 1869. január 24-én s az első bevezetett házaspár neve: Nagy József 23 éves földműves, N. Juda és Kovács Hinde fia, és Sollós Rézi 22 éves hajadon, S. István és Csokor Zsuzsi leánya, 1869 január 15-én. Násznagyai: Gadji Hermann és Izrael Sámuel; az eskető neve Ábrahám Jákob. Midőn a faluba behajtottunk, ép akkor velünk szembe jött az iskolás gyermekek raja példás sorrendben.

Ebéd után megtekintettük a templomot, mely az iskolától néhány lépésnyire van. Egyszerű csinos kis szent hajlék, mely szabadon áll és azért az elemek csapásainak szerfölött ki van téve. Ez Isten háza megállhatna bármely kisebb vidéki város hitközségében, de 12 év óta sokat szenvedett, erősen meg van rongálva. Falai több helyen aggasztó repedéseket mutatnak fel, a mi onnan van, mert a közeli töltés engedett s a templom alapját is aláásta. Bizonyára legközelebb oda kell majd az ügyvezetőségnek haladéktalanul hárnia, hogy a bajon alapo-

tésének eszméje megtalálható az ó-testamentomban és ékesszólóan fejtik ki a talmud bölcsészei.

Meglátszik Lambertben, hogy tudós, ki sine ira et studio tárgyalja a kérdést, épugy, mintha magánjogi thema probandum tudományos magyarázatáról van szó.

A méltatlan zsidógyűlöletre vonatkozólag, melyet ellenségeink mesterségesen növelnek, emlékeztet Izrael országának az idegenek tekintetében hozott szelid törvényeire. Mózes törvényeit átlengi a valódi ember-szeretet szellemé; az idegenben nem lát ellenséget, mint a római (hostis), sem barbárt, mint a helen, hanem a vendégszeret védelmébe helyezi. Ez utóbbi alapvonása a zsidó erkölcsbölcsészetnek. Világosan ki van jelentve, hogy „minden vallás igazságosai részt vesznek majd az örök élet boldogságában.”

Ezzel összefüggőleg a szerző figyelmeztetve a magyarázatra, melyet a híres párisi synhedrium adott ama mózesi szabványoknak, melyek a zsidóknak bármely felekezetbeli felebarátjukkal való közlekedését szabályozza, s egyuttal megvilágítja e synhedrium eredetét.

A nemzetgyűlés 1791. évi szeptember 27-én teljesjogu polgárokka tette meg az összes francia zsidókat, feltételezve, hogy leteszik a polgáresküt, a mit habozás nélkül meg is tettek.

Ez a tömeges emancipáció viharos tollharczot keltett a zsidók ellen, ugy, hogy I. Napoleon inditatta érezte magát rá, hogy a zsidó notabilitásokhoz kérdést intézzen vallásuk főbb törvényeiket illetőleg.

san segítve legyen, különben az áhitatos gyülekezetet komoly veszély fenyegeti.

A frigy láda előtt viseltes függöny látható; a bor ezüst serlegjét a nagylelkű szegedi nők ajándékozták, fűszer szelenczékük, «szent edényük» nincsen. Elszorult szivem mindezek láttára; gondoltam magyar hitsorsosaimra, a kiknek messzehíres bőkezősége e kis oázis nem terjedt, gondoltam a lelkes magyar zsidó nőkre, a szőke Duna partján székelő derék hölgyre, a mennyei jótékonyágnak e páratlan földi képviselőjére, kinek figyelmét senki nyomora el nem kerüli, gondoltam a brassói zsidó templomnak (állítólag görög volt azelőtt) frigszekerénye előtti függönyére, melyet budapesti kereskedők ajánlottak fel. Miért, hogy e nemes buzgalom nem terjed ki a bözödjfalvi templom berendezésre is! De talán e sorok folytán inditatta érzi magát egyik-másik hittestvérem a beálló nagy ünnepek alkalmával, hogy megemlékezzék az ujfalvi zsinagógáról is. Ékesebb szószólója az Isten ítélőszéke előtt nem lehet, mint egy-egy csekélyke adomány a könyörületnek ez oltárára letéve. Imakönyveknek is hijával vannak ott. Az első küldemény nem volt elegendő. Elkel-lene a gyermekeknél vagy 30 héber-magyar imakönyv, vagy 10 machzór és 5 biblia. Rozner Ármin tart. hon. védhadnagy az Egyenlőség 1887. febr. 27-iki számában megírt érdekes ismertetésében tévedett, a midőn azt álli-

Hivatalból akarták megrögzíteni a zsidó moralt.

Császári dekretum 1806. május 3-án 111 zsidó képviselőt hívott össze Párisba, hol *Furtado* Abraham, bordeauxi küldött elnöklete alatt július 26 án megtartották az első értekezletet.

Napoleon a jelentőségteljes gyülekezet nyilatkozatait és határozatait kegyesen fogadta, és hogy szentesítéssel lássa el, ismét életbe léptette a régi synhedriumot, melynek a zsidó állam fennállásakor az volt tiszteje, hogy az ily hitkérdésekben döntsön.

Ez a nagy synhedrium, mely a jeruzsalmi „magas tanács” utánezata, 1809. január 7-én 71 tagból alakult, kik közül 46 rabbi volt, részben francziák, részben olaszok.

Nyolcz ülésben tanácskoztak és egyhangulag határoztak.

Napoleon azon volt, hogy a vegyes házasságot rokonszenvenné tegye a gyülekezet előtt, de ez nem akarta elfogadni.

Az összes határozatok a legnagyobb türelmesség és a legtisztább erkölcsiség jellegét viselték. Mind-egyikük elég arra, hogy megczáfolja azt a gyűlöletes állitást, hogy a zsidók ellenségei a más felekezetbelieknek.

Ez a rövid vázlat is tanuskodik Lambert művének tartalmasságáról és érdekességéről; bizonyára megérdemli, hogy minél többen olvassák, és az antisemita urak nagyon sokat tanulhatnának belőle.

totta, hogy a község meglelt emberei mindannyian tudnak héberül imádkozni; sőt ellenkezőleg, a vének nagyobbára régi magyar imádságos könyvekből imádkoznak, a melyeknek imái futólagos belepillantás után itélve, leginkább fordításai a mi héber imáinknak. Egy ily régi tisztán magyar imádságos könyvet magammal hoztam s alkalmilag összehasonlítottam a mieinkkel. Minden családnak meg volt a maga könyve, a mely nagy becsben tartatik még most, leírásáért néha 25 frtot is fizettek. A női karzaton, mert ez is van, volt eddig az iskola. Hirsch ur oly szives volt a 26 iskolás gyermekkel jelenlétemben kis vizsgálatot rögtönözni, melyből meggyőződtem, hogy a vezetés jó kézre van bizva.

Csak egy bántott a dologban. A szent-irást nem magyarul fordittatja, holott ő maga is erdélyi születésű; ezen okvetlenül változtatni kell. Az idők, a melyekben törvény volt a thórárt zsidó-német járgonban fordítani, hál' Istennek, végkép elmúltak.

Minthogy cikkem oly hosszúra nyult, nem akarok többé rátérni ama gyönyörű székely magyarsággal előadott megkapó elbeszélésekre, a melyeket otlétem alatt Kovács Dán volt szives velem közölni a szombatosok multjáról. Hiszen egyet-mást közölt volt annak idején Rozner ur.

A magyar nyelvtanítás a trencsénmegyei zsidó népiskolákban.

Trencsén, 1889. szeptember hó.

Ama fontos, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett jelentésben, melyet Plachy Bertalan, kir. tanácsos, trencsénmegyei tanfelügyelő a közigazgatási bizottság elé terjesztett, hogy a közoktatás jelen állapotáról tájékoztassa, a megyei zsidóság is, mint iskolafentartó és őrző felekezet foglalja el ama kiváló helyet, mely őt műveltségénél, vagyonosságánál és számánál fogva megilleti. Az iskola szükségének érzete hova tovább megerősödött a megyei zsidókban és megerősítette bennük ama dicséretre méltó törekvést, hogy a felekezeti élet legfőbb feladatát minél jobban teljesíthessék, hogy t. i. felekezeti iskolákat állíthassanak, mivel eléggé tudják, hogy elvégre is az iskolákon fordul meg a felekezet fölvirágzása vagy hanyatlása. Az összetartás, az egyesült erő, az áldozatkészség legeredményesebben a tanügy terén nyilatkozott. A zsidók nem engedik, hogy az egész ifju nemzedék minden vallásos oktatás nélkül növekedjék fel, és nem türik, hogy tagjai kegyelemért kopogtassanak más felekezet iskoláin. Az anyagi erő egyesítése adta meg a hitközségeknek a módot, a tehetséget, hogy legalább népiskolákat állíthassanak a közműveltség terjesztésére. Ezen feladat teljesítésénél — de nem az „amhaáreczség“ megszüntetésénél — a mire — legnagyobb sajnálattal kell tapasztalunk — gondot nem fordítanak —, megfeleltek a jogosult követelményeknek a zsidó népiskolák, melyekben — a mint azt Plachy ur jelentésében kiemeli, — nem csak a magyar nyelv tanításának, a magyar kulturának telepeivel, hanem valódi letéteményeseivel bírnak a népnevelés didaktikai és magyarosítási feladatának.

„A „mózes vallásu“ felekezet“ — mondja tovább P. ur — „hazafias becsvágyal igyekszik itt a határszélien magát számba veendő magyar közművelődési tényezővé felküzdeni, s talán itt rejlik az oka annak az antiszemitikus áramlatnak, mely a tót felvidéken első sorban pánszláv kutforrásra vezethető vissza.“

A jelentés statisztikai adataiból leginkább vonhatjuk le azt a következtetést, hogy a zsidók helyt állanak magukért — a népoktatásügy terén.

A zsidó felekezeti népiskolák száma mindössze 24 (14 osztott és 10 osztatlan). Ezek a forgalom nyílt helyein fekvő népesebb helységekből állnak rendelkezésére a zsidó tankötelesek számára. Az arányt e táblázat mutatja.

1) Állami	6	osztott	33	osztatlan	=	39
Községi	1	„	33	„	=	34
Rom. kath.	31	„	257	„	=	288
Ágost. ev.	3	„	34	„	=	37
mózes v.	14	„	10	„	=	24

Vagyis 15 központi zsidó hitközség az összes iskolák 6·3%-jét tartja fen.

A magyar nyelvtanítás eredményét illetőleg már igen kedvező arányt találunk, a mint ebből a táblázatból kitűnik:

A tanítók száma	EREDMÉNY					
	kitűnő	dicséretes	jó	elégéses	esekély	semmi
Állami (51) . .	38	8	4	1	—	—
Községi (27) .	5	3	16	2	1	—
R. kath. (248)	22	22	15	84	93	12
Ag. ev. (37) .	—	5	9	17	6	—
»Izr.« (49) . .	44	3	1	1	—	—

Százalékokban feltüntetve következő arány mutatkozik:

Tanítók	EREDMÉNY					
	kitűnő	dicséretes	jó	elégéses	esekély	semmi
Állami	74·5	15·7	7·8	2	—	—
Községi	18·5	11·1	59·2	7·4	3·8	4
R. kath.	7·15	7·14	24·6	27·3	30·2	—
Ág. ev.	—	13·6	24·3	46	16·1	—
»Izr.«	89·8	6·2	2	2	—	—

Vagyis a zsidó tanítók 90%-je oldja meg feladatát egész intenzivitással és biztosítja a magyar nyelv eredményes tanítását.

Ime a jelentésben foglalt adatok, melyek zsidó felekezeti szempontból említésre méltók, valamint jellemző és tanulságos tényt derítenek föl. Világosan kitűnik, hogy az érzelmében és gondolkodásában magyar és a nyelvben is annak lenni törekvő tagjai a zsidó ifju nemzedéknek a haza javára neveltetnek a zsidó tanítók által, szakavatottan, hazafias buzgalommal és a magyar eszme szellemében.

Blumgrund E.

TÁROZA.

NEILA.

Elbeszélés a zsidó népeletből.

IV. FEJEZET.

Vihar.

[Folytatás.]

Efraim már jól ismerte mesterét.

Bevárta mig kissé lecsillapult, s csak aztán szólt:

— Lásd, Sór Mendele, tulajdonképen mindegy az, hogy hol mutatják ki a művészetet, csak azt lássák az emberek, hogy Istentől jön.

— Nem értek.

— Nem vagy-e te művész? Hát én nem vagyok-e? Nem tanultunk mi is olyant, a mit nem tud minden ember?

— Igaz!

— Ha mi bemutatjuk művészetünket, ugy-e, hogy azt mondják az emberek, hogy Sór Mendele érti a dolgát, és a basszista is érti . . .

— Ej, ez nem függ össze a dologgal, ez . . .

— De igenis összefügg. Az énekesnő is dalol és mi is . . .

— Mi azonban Isten előtt énekelünk, dalolunk és imádkozunk a községért.

— Oh, Mendele, ha Lottika valamikor nagy művésznővé lesz, az emberek azt mondják majd róla, hogy nagy az Isten, ki annyi szépséget és bájosságot adományozott az emberi hangnak. Nem látod be, hogy a leány Isten előtt énekel a színházban is.

— Értlek, Efraim, és nem is értek!

— Pedig világosan szólok.

— Igazad van, és mégis azt sugja valami a bensőmben, hogy nem szabad igazat adnom neked.

— Hallgasd meg, Mendele, hogy jártam sok évvel ezelőtt, szólt Efraim oly hangon, mintha álmodt beszélt volna el.

— Beszélj csak!

— Akkor fiatal gyerek voltam . . . Még nem tudtam, hogy mi a színház . . . Pozsonyban jártam . . . Szombat este az utcán sétálgattam és egy házhoz érkeztem, a hol sok sok ember tódult a kapuk felé . . . Megkérdeztem valakit, hogy mi az a ház . . . Megmondta, hogy színház, és hogy az este egy nagy művész fog fellépni . . .

— És bementél a színházba?

— Bementem! Ma sem tudom, hogy jutottam be . . . Fejem forrt, szívem hevesen dobogott . . . Egyszerre ott termettem a pénztárnál, odaadtam minden pénzemet, és azért adtak egy czédulát, melylyel bemehettem . . . Egész fönn ültem a tetőzetnél . . .

— És mit láttál? . . .

— Oh, akkor tudtam meg, hogy nemcsak jomkipurkor és templomban lehet sirni, nem csak akkor érzünk szent borzadalmat, mikor azt olvassuk, hogy Isten bepecsételi az emberek végzetét, eldönti, hogy kit öl meg az éhség, a pestis, az árvíz, és ki marad életben. Oh, a mit akkor játszottak oly iszonyu volt, hogy megrendítette egész valómat.

— Gyermekek voltak!

— Oh, a felnőttek is sirtak . . . Egy hatalmas király volt a színpadon, ki két leányúnak adja mindenét, a harmadikat pedig, a miért nem hízeleg neki, kitagadja. Aztán a két gonosz leány elkergeti az agg királyt, ki éj idején, egyedül kóborol a szabad ég alatt, mert nincs hajléka . . .

— Micsoda, ezt zsidó apának gyermekei tették volna? . . .

— Oh, ha láttad volna azt az agg királyt, a hogy a fájdalom miatt elvesztette eszt, és a mikor a harmadik leány segítségére sietett, hogy sirt és kacagott egyszerre . . . Nem zokogtam ugy, sem az engesztelés napján, de anyám temetésén sem . . . Mendele, Mendele, nem tudod te, hogy mily isteni valami a művészet!

— Értlek, mindent értek, szólt Sór lecsüggesztett fővel.

— Ha én is olyan művészsze lehettem volna! . . .

— De azt hiszed-e, hogy Lotti oly szépen fog énekelni, mint a hogy játszott az az agg király?

— Hiszem, erősen hiszem.

A cház elhagyta helyét.

Izgatottan járt fel s alá. Néha megállt Efraim előtt, mintha mondani akart volna valamit, de aztán ismét elnyelte.

Végre mégis megszólalt:

— Efi, monda, igazad van . . . Leányom nem olyan közönséges, mint a többi . . . Meglehet, hogy Isten vezérelte hozzám a grófot . . . Elmegyek majd a méltóságos urhoz . . . Hadd neveljen leányomból művésznőt!

(Folytatása következik.)

5650.

Folyó hó 26-án beköszönt az 5650. zsidó nap-tári év, mely, (miután az 5649 iki év egy tizenhar-madik [veadar] hónappal megtoldott szökőév [ibur] volt), teljes 20 nappal később veszi kezdetét, mint közvetlen elődje. Az utolsó róshasonó ünnep ugyanis szeptember 6-án és 7-én volt, míg a mostani szeptember 26-ára és 27-ére esik.

Az 5650. évnek 50 szombatja és 354 napja (6 hónap: tisri, kiszlev, s'vat, nisan, szivan és ab 30

és 6: chesvon, tévész, adar, ijar, tamuz és ellul 29 nappal) lesz. Az év utolsó napja eszerint szeptember 14-ére és a jövő róshasonó 15-ére és 16-ára (hétfő és kedd napokra) fog esni.

Az 5649. év a múlt szeptember 6-ától az ezévi szeptember 26-áig tartott, tehát 20 nappal hosszabb a polgári évnél, míg az 5650. év (szeptember 26-ától szeptember 15-éig) 11 nappal rövidebb lesz a polgári évnél.

Az ünnepek az 5650. évben az esztendő megnyitó róshasonón kívül a következő napokra fognak esni: jom-kipur (tisri hó 10) október 5-ére (szombat), szukosz első napja (tisri hó 15) október 10-ére (csütörtök) és utolsó napja (simchasz tórah) október 18-ára (péntek); chanuka első estéje (kiszlev hó 25) december 18-ára (szerda); purim (adar hó 14) márczius hó 6-ára (csütörtök); peszach első napja (nizsan hó 15) április 5-ére (szombat) és s'vuosz első napja (szivan hó 6) május 25-ére (vasárnap).

Az 5650. évszám a szentírás adatain alapszik és a világ teremtését veszi kiinduló pontjául. A vizözön óta 3994 év múlt el, Ábrahám születése óta 3702, Jakabnak családjával Egyiptomba való vándorlása óta 3412, Mózes születése óta 3282, őseinknek Egyiptomból való kivonulása és Szinai hegyén való isteni kinyilatkoztatás óta 3202, Mózes halála és őseinknek Kanaán földjére való bevonulása óta 3162, Dávid király trónralépése óta 2766, a jeruzsálemi szentély felépítése óta 2722, Izrael királyságának feloszlása óta 2445, Juda királyságának feldúlása óta 2312, a Makkabaeusok győzelmei óta 2028, a második zsidó királyság feloszlása óta 1822, a misnah megszerkesztése óta 1672, a jeruzsálemi talmud befejezése óta 1660, a babyloniai talmud berekesztése óta 1390, a mai Oroszországban lakott zsidóhitű kazároknak az Ázsiából jövő magyar törzsekkel való egyesülése óta 1005, a mai Magyarországra való behatolásuk óta 998, Rasi halála óta 789, Maimonides Mózes fellépése óta 723, Mendelsohn Mózes születése óta 158, a magyar szabadságharcz óta 41, a zsidók egyenjogosítása óta Magyarországon 22 év múlt el.

*

Lapunk tisztelt olvasóinak, jóakaróinak és barátainak jó zsidó szokás szerint kívánjuk ezuttal: B'széfër chajim, b'róchó v'sólóm ufarnószó tovó tizócher v'szikoszev!

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **szeptember végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

**Az „Egyenlőség”
szerkesztősége és kiadóhivatala**
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Csütörtök (1889. szeptember 26.) 2650. tisri hó (30 napos) elsője. Roshasonó első napja. Péntek tisri hó 2., roshasonó 2. napja. Szombat (sabosz suva) tisri 3. napja. Heti-szidra: Haaszinu.

Vasárnap (1889. szeptember hó 29.) tisri hó 4-ik napja. Czóm-Gedaljah böjtnapja (sz'lichosz.) Hétfő (sz'lichosz) tisri hó 5., kedd (sz'lichosz) 6., szerda (sz'lichosz) 7., csütörtök (sz'lichosz) 8. napja.

HIREK.

Lapunk legközelebbi száma az október 5-ére (szombatra) eső jom-kippur miatt már október 3-án fog megjelenni.

— Elfogyott minden jegy! Örvendetes ez minden esetre a pesti zsidó nagyhitközségre nézve, és örvendetes abból a szempontból is, mert bizonyítékául szolgál annak, miszerint a felekezeti, a vallásos érzés nűndin-kább jobban hódít — annál kellemetlenebb azonban azokra nézve, kiknek e kijelentést tegnap és ma hallaniok kellett. A dohány-utczai nagy templomban ugyanis már másfél nappal az ünnep beköszöntése előtt elfogyott minden jegy, daczára annak, hogy a templom a női karzattal együtt több mint 5000 ülőhely fölött rendelkezik, úgy, hogy az elkésetteknek drága pénzért sem lehet a templomba bejutni. Pedig roppant nagy azok száma, kik jegyet váltanának, természetesen még sokkal nagyobb azoké, kik pénzt nem áldozhatnak ugyan egy templomi helyért, de szivesen imádkoznának a nagy ünnepeken gyülekezetben, ha hozzá juthatnának. Igaz, a nagy templomokon kívül még 58 helyen rendeznek isteniszteletet, de az ilyen rögtönzött templomba a jómódó ember nem szivesen megy, ingyen pedig bejutni a kisebb templomokba sem lehet. Valóban érdemes volna foglalkozni a kérdéssel, mi módon lehetne e bajon segíteni, hogy azok, kik istenházába elmenni akarnak, el is mehessenek. A község igaz, több száz belépti jegyet szolgáltat ki ingyen

egyetemi hallgatók és egyéb érdemes ember számára, de ez alig elégíti ki a templom után áhítozók egy csekély töredékét is. Bécsben az utolsó 4 év alatt 4 új templomot avattak fel, Budapesten új zsidó templom építésére senki sem gondol, pedig a hitközség szent feladatául tüzte ki, hogy a vallásos érzést, a felekezeti öntudatot minden tekintetben és minden irányban fogja nevelni.

— **Az ifjúsági istenítiszteletet** roshasónó két napján a dohány-utcai nagy templomban délelőtt $1\frac{1}{2}$ 12-kor fogják megtartani. A felnőttek istenítisztelete itt reggel 7 órától 11 óráig tart, a tanulóké pedig délután 1 órakor végződik.

— **Nemeslelkű adomány.** *Zalaegerszegről* írják a következőket: A Stern család, melynek jótékonyága szinte közmondásossá lett, a nemrég elhunyt családfő, Stern Bernát, emlékére kórházi alapítványt tett, mely néhai lovag Stern Lipót és Stern Henrik hagyományaival együtt 20,000 frankra rug, mely összeget átadták a városi közkórháznak. A város azzal hálálta meg a nagylelkűséget, hogy külön termet rendeztetett be, melyben a «Stern Bernát alapítványa» feliratot alkalmazta. — Stern Bernátnak leánya a nemeslelkűsége folytán ezrektől áldott *Rosenberg* Henriette asszony, kiről nemrég emlékeztünk meg, s ki az egerszegi közös üdögyletnek ép oly buzgó, mint nagyműveltségű és szellemes elnöke.

— **Dr. Perls Ármin** pécsi rabbi beiktatása alkalmával, melyről lapunk legutóbbi számában kimerítő tudósítást közöltünk, dr. *Grünhut* Ignác ügyvéd és h. tolmács, a hitközség alelnöke, a lelkész urhoz igen szép beszédet intézett, melyet következő szavakkal fejezett be: »Átadom önnek legelső sorban iskolánkat s avval legdrágább kincsenket, gyermekeinket; oltsa szívükbe a haza és vallásunk iránti szeretetét, neveljen belőlük vallásos honpolgárokat, kik hazájukat és vallásukat minden megtámadás ellen megvédeni képesek legyenek; átadom e szent templomban imahelyét, s midőn oda csendes ájtatosságra visszavonul, imádkozzék e város összes lakosságának jóléteért, imádkozzék az állami, megyei és városi hatóságok élén álló férfiak jóléteért, hogy az Isten adjon nekik erőt és kitartást, hogy mindazt végbevigyék, a mi e haza, e város felvirágzására szolgál; átadom végül a templomot és benne e szószéket, hirdesse onnan Isten dicsőségére vallásunknak az egész emberiséget átölelő tanait, lelkesítsen és buzdítson, ha vallásunk iránti ragaszkodásában tántorogni lát, oszlassa szét onnan a vallásunk ellen rosszakaratulag táplált előítéleteket és hirdesse vallásunkat, mint a szeretet vallását!«

— **Spanyol zsidók közmondásai.** Kayserling M. mint zsidó történész híres pesti rabbi tollából legközelebb igen érdekes könyv fog megjelenni. A spanyol nyelven irt mű czime: *Refranes o Proverbios espannoles de los judios espannoles Ordenados y Anotades por M. Kayserling.* A jeles szerző e művében összegyűjtötte a spanyol zsidók közt divott és még most is divó közmondásokat és szóasmódokat. *Kayserling* M. tudvalevőleg már a Sephardim

oder romanische Poesien der Juden in Spanien cz. munkájával is tanujelét adta annak, hogy mily kiváló ismerője a spanyol zsidóságnak és ennek történelmének.

— **Mauthner Zsigmond**, a magyar hitelbank igazgatója, a főváros társadalmi életének kimagasló alakja, ki három évtizednél tovább működött kereskedelemünk felvirágzásának érdekében, élete 58. évében meghalt. A boldogult cseh születésű volt ugyan, de jó magyarrá lett és általános tiszteletre és becsülésre tett szert, minek fényes tanujelét láthattuk néhány év előtt megünnepeelt 25 éves jubileuma alkalmából. Temetése a közönség óriási részvéte mellett ment végbe. Özvegye és két gyermeke siratják.

— **Ghiron Ezsaiás** kiváló tudós, mint említettük, Turinban elhunyt; ez alkalommal a gyászoló özvegy a következő részvétnyilatkozatot vette az olasz király részéről: »Igen tisztelt asszonyom! Ő felsége a király részvéttel vette tudomásul az a fájdalmas eseményt, mely önt térje halála által sújtotta. Ő felsége meg lévén győződve róla, hogy az elhunyt szerette hazáját és királyát, megbízott engem, hogy önt biztosítsam legőszintébb részvétéről és kívánja, hogy az ön férjének tiszteletreméltó emléke, a veszteség általános fájlalása és az elhunyt fáradhatatlan tevékenységének példája, vigaszt nyujtsanak önnek a fájdalom keserves óráiban. Tudassa kérem hozzátartozóival is ő felsége résztvevő érzelmeit és engedje meg nekem, a szegény Ezsaiás régi barátjának, hogy osztozzam családjá keservében. — Őszinte tisztelője Urbano Ratazzi.«

— **Uj zsinagóga.** A római zsidó-hitközség pályázatot hirdet egy új zsinagóga építése iránt. Az imaház 1800 nm. terjedelmű lesz, és 500,000 frankba kerülhet. Villamos világítással lesz ellátva. A legjobb tervezet 5000 frankot, a második pedig 3000 frankot nyert jutalmul.

— **Worms tanár** hírneves színművész a retorika tanára, mint Párisból írják megkapta a becsületrendet.

— **Istenháza.** *Manchesterben* néhány nap előtt avatták fel az új zsinagógát, mely bet-hamidrassal is egybe van kötve. A felavatási szertartást *Adler* Hermann londoni rabbi végezte, ki ez alkalommal gyönyörű beszédet mondott.

— **Jägerndorfól írják nekünk:** *Türk* képviselő a napokban beszámoló beszédjét tartotta küttelbergi választói előtt. Ez alkalommal *Král* tanító így szólt: »A képviselő ur olykép irta le az antiszemitizmust, hogy az ember kísértésbe jut, miszerint az antiszemiták közé sorakozzék. A dolog azonban korántsem oly vonzó, mint a képviselő ur velünk el akarná hitetni. Ha már e párt feje, *Schönerer* ur, mint művelt ember merészkedhetett egy alkotmányos államban durva támadást inszenizálni, vajjon mit várhatunk ez eszmétől még, ha a műveletlen néposztályba behatol? Akkor azután nemcsak a zsidók, hanem az összes vagyonosabbak lesznek kitéve a támadásoknak. A képviselő ur szemrehányásokat tett a szabadelvűeknek, hogy leszavaznak minden jóindulatu aján-

latot, hogy tisztátlan eszközökkel harcolnak. Ugyanezt a szemrehányást teszem én a képviselő urnak és pártjának, mert ők azok, kik minden érdemet sárral iparkodnak összepiszkolni. Csak egy esetet akarok említeni; Tiszteletreméltó nagy hazánkfiát, *Kudlich* Jánost, ki zivataros időkbén életét, szabadságát tette kockára a szabadságért, a jobbságért, aljas módon támadták meg és elvitázhatlan érdemeitől megakarták fosztani. József császár arczképeivel *Kudlich*ét is le kellene tépnetek falaitokról, ama képeket, melyekkel apáitok hálás szívvvel díszítették lakásaikat; le kellene tépni e képeket, ha Türk képviselőnek bizalmatokkal adóznátok.» Lelkes éljenzés követte e szavakat, miknek hallatára Türk ur bizonyára furcsa arczot vágott.

— **Deákiról** írják a következőket: Helységünkben a napokban szentelték fel az új izr. imaházat. Az ünnepélyben más felekezetiek is vettek részt. A járási tisztviselői kart *Uj* István galánthai főbíró és *Keresztessy* István képvisellete. Jelen voltak még *Gulyás* Elek rk. plébános és a ref. lelkész, *Zalka* uradalmi számtartó s még számosan, kik *Feldmann* Mór galánthai rabbihelyettes magyar lelkész beszédét megéljenezték.

— **Aranylakodalom.** Említettünk, hogy *Rosenberg* Mihály fonyódi halászmester abban a ritka szerencsében részesült, hogy megülhette arany lakodalomát. Mint most értesülünk az ünnepélyen mintegy háromszázan voltak jelen az ünnepelt rokonai, barátai, ismerői és jóakarói közül, köztük több környékbeli és zalai földbirtokos, a lengyeltóti járási és főszolgabíró urak. A szőlőhegy gyönyörűen ki volt világítva, a lampionok százai csillogtak s a jó kedvű társaság tósztok közt a zene hangjai mellett igen jól mulatott. Gyönyörű beszédet mondott *Singer* Ábrahám várpalotai rabbi, ki a vendégekért üritette poharát. Az öreg halász 77 éves, de oly jól bírja magát, hogy a gyémántlakodalom ünnepét is könnyen megérheti.

— **Major Gyula** (ismert jónevű zeneművész, Kiss József egyházi énekeinek megzenésítője, oltárhoz vezette *Glücklich* Ida kisaszonny, az esküvőn nagyszámu közönség volt jelen.

— **Templom felavatás.** *Bécsben* a napokban avatták fel a bizanci stílusban épült váhringi zsinagogát. Az imaház csak 42,000 frtba került, de azért igen kedvező benyomást gyakorol a szemlélőre, a felavatáson jelen voltak a hatóságok képviselői is. Az alkalmi beszédet Dr. *Jellinek* mondta hangoztatva a türelmesség, az emberszeretet és kegyesszívűség erényeinek magasztosságát. — Az új templom a negyedik imaház, melyet négy év alatt Bécsben emeltek.

— **Zsidó tüzoltó-parancsnok.** *Vincennesben*, mint Párisból írják, a napokban nemzetközi tüzoltó-gyakorlatok voltak, melyben angolok is vettek részt. Ezeknek élén *Davis* H. E. kapitány hitsorsosunk állott. *Carnot* köztársasági elnök, ki tanúja volt a gyakorlatoknak, magánkihallgatáson fogadta Davist, és megajándékozta arczképeivel.

— **Perzsa zsidók sérelme.** Az angol zsidó lapok most közlik a külügyminiszteriumnak és a Board of delegates s Anglo Jewish Association egyesült bizottságának levelezéseit, melyek a sirazi perzsa zsidók siralmas helyzetét tárgyzák. Többek közt megtörtént, hogy egy perzsa meggyilkolt egy zsidót, de azért a hatóság feje, *Seyed Ali Akhbar* nem üldözte a tettest, sőt még a zsidók ellen bujtogatta a lakosságot. A fennevezett zsidó szövetkezetek erre összeköttetésbe léptek a külügyi hivatallal, mely, *Kennedy* teherani követ útján a sirazi zsidók érdekében szót emeltetett *Amin es Mullnal*, a sah helytartójánál. Ez előbb mindent tagadott, de mikor Kennedy arra figyelmeztette, hogy a zsidó testületeknek van annyi befolyásuk, hogy képviselőjük esetleg a sahval személyesen fogja tudatni a dolgot, megígérte, hogy szigoruan fog intézkedni az ügyben még pedig úgy, hogy a zsidókat ne érje veszedelem.

— **Marokkói zsidók védelme.** Ismételten említettük, hogy mennyit szenvednek a zsidók Marokóban. Mint most Párisból írják, *Spuller* külügyminiszter komolyan tervezi, hogy a zsidók ügyét diplomaciai intézkedések tárgyává akarja tenni, annál is inkább, minthogy gyakran megesik, hogy francia alattvalókat Marokóban megkínóztak. *Spuller* számít rá, hogy más hatalmak is támogatni fogják Franciaország reklamációit.

— **Weil Gusztáv dr.** udvari tanácsos, a heidelbergi egyetemen a keleti nyelvek rendes tanára, mint Freiburgból írják, meghalt. A boldogultnak köszönheti a Nyugat az Ezeregy éj tündérregéinek első ismertetését és fordítását. Eredetiből fordította az arab irodalom gyönygyeit. Történelmi művei számos kiadást értek meg. *Weil* 1806-ban született és *Párisban* fejezte be tanulmányait. Sokáig utazott a Keleten és 1836-ban nyert alkalmazást a heidelbergi egyetemnél.

— **Montefiore és neje naplója.** Londonból írják, hogy a *Griffith Farra* és *Isa* cég legközelebb teszi közzé sir Montefiore Mózes és lady Montefiore két kötetes illusztrált naplóját, mely az 1812—1883 években történt nevezetesebb momentumokat fogja tartalmazni. Közli a napló a boldogult emberbarát beszédeit, levelezéseit, melyeket miniszterekkel, követekkel és testületekkel folytatott, tevékenységének eredményét, melyet Keleten ért el; számos adomaszerű esetet is tartalmaz majd a díszes kiállítású napló, melynek megjelenését már nagy érdeklődéssel várják.

— **Mosónőből orvosnő.** *Párisból* írják, hogy az ottani egyetem 240 orosz hallgatója közül 200 zsidó és zsidónő. A legtöbben, minthogy az Alliance izraelite universell nem támogathatja valamennyit, saját kezük munkájával tartják fenn magukat. Egy fiatal zsidóhölgy, kir a napokban promováltak doktorrá, tanulmányainak ideje alatt naponta 4—6 óráig dolgozott egy mosónőnél, hogy megélhessen és folytathassa tanulmányait.

— **Zsidó képviselők Franciaországban.** A francia választások eredményéről hiányoznak a végleges és hiteles tudósítások és így még nem tudhatni, hogy hány

zsidó került az új képviselőházba. Arról azonban már értesültünk, hogy *Reinach* József, a République Française című igen tekintélyes napilap szerkesztőjét, ki hitsorsosunk, mint győztes került ki a küzdelemből. Eddig négy zsidó képviselő volt az alsó házban, és előrelátható, hogy ez a szám, Drumont és pártja heves agitációja dacára sem fog apadni.

— **Az orosz Goldziher.** Az orosz zsidók is dicsekedhetnek egy kiváló orientalistával, kinek fényes tehetsége mindenütt legnagyobb elismerésre talál. Ez az „orosz Goldziher“ *Harlavy* dr., kit a napokban újabb kitüntetés érte; Izabella spanyol regens-királyné ugyanis az Izabella-rendet adományozta a kiváló tudósnak.

— **Zsidó szobrász diadala.** A párisi kiállításon a szoborművekre kitűzött első díjat hitsorsosunk, *Berenstamm* Lipót orosz szobrász nyerte el, ki mint szegény kereskedő fia nagy nélkülözések és küzdelmek után lett kiváló művészé. Számos gyönyörű művet teremtett meg. *Rivalta*, florenczi tanár egy alkalommal elragadtatva kiáltott fel, látván *Berenstamm* egy szobrát: „Ön nagy művész! Isten adja hogy orosz Angelová legyen!“ A francia kritikuskok legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak a kitűnő szobrászról.

— **Az orientalisták menuje.** *Oskár* svéd király tudvalevőleg disztrakomát rendezett az orientalista-kongresszus tagjai tiszteletére. A lakoma étlapja úgy a nyelvtudomány, mint a humorosság szempontjából felette érdekes. A legkiválóbb tudósok állították össze. *Landberg* gróf kairo-arab nép nyelven dicséri a svéd vajaskenyeret, *Schlegl* kínai nyelven dicséri a levest, *Dillmann* geez nyelven számlálja fel a huspástétom jeles tulajdonságait, *Müller* szanszkritul szól az ángolnáról; szíriai, japán, mandsur és héber nyelven ajánlják a különböző étkeket. Végül egy perzsa áldás fejezi be az étlapot.

— **Százhat éves** kort ért el Bendigo ausztralia városban *Lewis* Lajos hitsorsosunk, ki *Rochester* angol városból 75 éves korában vándorolt ki Victoriába. Még az utolsó években is eljárt a zsinagógába. Atyja 107 éves volt, mikor meghalt.

— **Rabbi a császárnál.** *Baireuthból* írják a következőket: Mint két évvel ezelőtt a bajor herceg-regens első látogatása alkalmával, úgy az idén is meghívták az udvari lakomához *Kusznitzky* dr., rabbit. Kivüle még két lelkész volt jelen, *Schick* dr., a protestáns konsistorium tagja, és *Korzendorfer* katolikus egyházi tanácsos. A lakoma végeztével a regens bemutatta a rabbit a német császárnak, ki tudakozódott a *baireuthi* zsidó hitközség viszonyai után.

— **Főherceg és házaló.** Ferencz Károly főherceg, királyunk atya, gyakran időzött Salzburgban és Ischlben, hol a nyár legnagyobb részét töltötte. Sétáin megajándékozta a gyermekeket apróságokkal, miket házalóknál szokott venni. Egy alkalommal egy zsidó házalóval találkozott és felszólította, hogy mutassa meg árúit. »Oh nagyságos uram«, szólta a házaló, »nincs nekem magának

való dolgom, csupa zsidó árúm van. — »Zsidó áru? Hát az milyen lehet?« kérdi a főherceg mosolyogva, »szeretném látni az érdekes holmikat.« — A zsidó zavartan nyitotta fel csomagját, mely arba kanfószokat tartalmazott, miknek célját a házaló megmagyarázta. A főherceg kiválogatta a legnagyobbat s aztán öt aranyat adva a házalónak így szólt: »megveszem azt a zsidó holmit, de minthogy én nem használhatom, adja oda nevemben egy tudós és jámbor rabbinak, hogy e szent öltözetben értem is imádkozzék.«

— **Templom Athénben.** A görög főváros zsidói *Rothschild* Károly tekintélyes kereskedő kezdeményezésére bizottságot alakítottak, melynek feladata egy a fővárosnak megfelelő zsinagógát létesíteni és általában a zsidó hitközséget megszervezni. *Constantin* Abraham jegyzője a bizottságnak és az ő buzgalma reméli engedi, hogy az építési költségek nemsokára együtt lesznek. Egy galatai kereskedő már 10.000 drachmát ajándékozott a templom javára. A telket Athén városa kétségkívül ingyen fogja adományozni. *Philemon* polgármester biztosította a bizottságot jóakaratról.

— **Zsidók Tiflisben.** A *Novoje Vremja* írja, hogy a Kaukasz kormányzója meghagyta a *tiflisi* rendőrségnek, hogy az ottani zsidók számáról hivatalból értesitse. E közben negyven török, ugyanannyi perzsa- és számos orosz zsidót kiutasítottak Tiflisből.

— **Hagyományok az „Alliance“ részére.** A központi bizottsághoz gyakran érkeznek tudakozások, hogy mily formában rendelhetni hagyományokat az Alliance Izraelite Universelle javára. Hogy kikerültesse a nehézségeket, melyek törvény értelmében fenforoghatnának. Az Alliance-nak szánt hagyományokat az »Ecole normale israelite orientale« számára kell rendelni, mert ez, mint közjónak szolgáló intézmény, részesül abban a jogban, hogy elfogadhat hagyományokat. A végrendeleti forma tehát következő: Ajándékozok és hagyományozok az Ecole normale israelite orientale cz. intézetnek, mely a közjónak szolgál, és mely Párisban székel, x frtot.

— **Román gazságok.** *Bukarestből* írják, hogy Romániában a zsidók szomorú helyzete még mindig nem fordul jobbra. A hatósági közegek hallatlan közönyt tanúsítanak fenyegetett hitsorsosaink iránt. *Strajában* kirabolták *Gittel* asszony házáat. A lakók nagynehezen menekültek a haramiabanda elől. — *Secul-Buhalnitzában* meggyilkolták *Goldmann* dohányvállalkozót: öt rabló ölte meg, hogy megfoszthassák a 6000 franktól, melyet Piatrából vitt hazafelé. — *Hertza* városkában is kiválókép zsidók szenvednek a haramiáktól. *Schenk* Leiser kereskedőt orvul meggyilkolták. — *Granich* Jechiel kereskedőt és fiát *Pomarla* falu közelében meglöttek s aztán kirabolták őket. — *Popp* és *Zisser* biztosítási ügynökök, szin-

tén *Hertza* vidékén csak nagy nehezen menekültek meg a rablóktól. — *Manasche* Mihálynak betörték a fejét s aztán kifosztották mindenéből. — A rablók meg vannak róla győződve, hogy kevésbé, vagy épen nem büntetik őket, ha zsidókat bántalmaznak. — *Jassyból* azt írják, hogy a zsidó katonaujorcokkal hajmeresztő kegyetlenségeket követnek el. — Gyönyörűséges állapotok egy európai államban; közép Afrikában is restelhetnék:

— **Kiutasított zsidók.** *Kamenetz-Podoloskban* ujab 450 zsidó családot utasítottak ki, még pedig egy elavult törvény alapján, mely megtiltja hogy a zsidók a határtól számított 50 verstnyire belül letelepedjenek. A szerencsétlenek, kik nagyobbára földművesek és részben már a kerületben születtek, nem tudják, hogy hová forduljanak, mert régi községi illetőséget már elvesztették.

A kigyókultus Judeaban.

— Adalék az ó-héberek művelődésének történetéhez. —

Irta: Steiner Ignác állami képezdei hitelező Léván.

I. RÉSZ.

(Folytatás.)

E dolgozat elején említettük, hogy a kigyók egyik válfajának neve: שפיון (I. Móz. 49. 17.) אשף-t e szó származékának tartom, az aleph praefia, mint תמול-אתמול tehát olyan jós, ki bizonyos kigyónem (talán kurtakigyó, „ann“ a grammatikusok szerint kicsinyítő rag) mozdulatairól olvassa le a jövődőt. Ahol a foglalkozás alapjául szolgáló tárgyak különbözők, ott maguknak a foglalkozóknak nevei is eltérők. *)

Mózes 5. könyvében (18,10—11.) vagy nyolczféle bűbajos soroltatik fel, köztük הובר הבר is. Mit jelentsen ez? Mellőzzük a commentatorok sokaságát s forduljunk Onkeles felé. Ez a kérdéses tételt így fordítja: זרטין רטן. Tehát kötni, fűzni héberül הבר, aramul pedig רטן. A הרטם szó nem más mint ezen aram igének származéka, (a nun, a mint gyakran történik, mem-mé változott, a chéth betű képző-előrag, mint חבצלת liliom, e szóból: בצל hagymanövény) tehát ami héberül הובר az aramul הרטם. A zsoltárok könyvében a kigyó besugójának neve הובר הבריים מהבם okos bűvész; nyilvánvaló, hogy a két nyelvbéli kifejezés egymást fedi és hogy „chartum“ aram neve a kigyóbüvölők egyik osztályának. Ezen állításnak, hogy t. i. chartum alapfogalma „kötés“ (talán mivel a kigyók mozdulatait a sors változásaival összekötetésbe hozták) megerősítést nyer Dániel könyvének 2.

*) Ezt igazolja nemesak az idézett mondatnak ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם הרטמי מצרים) logikai összefüggése és az első helyen másként fölösleges גם szóeska, hanem Jesaiásnak e mondása is: עמדי נא בחבריי וברב כשפייך (47, 12.) a hol a próféta mindkét nembeli jóst szemben a csillagjósokkal (13. vers) egy kategóriába helyezi.

fejezetéből is, (27. v.) a hol a chartumim (kötők) ellenlábasai gyanánt a „gozrin“ (bontók) szerepelnek.

Most már érteni fogjuk Mózes második könyvének e mondatát is: ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם הרטמי מצרים) (7, 11.) Első tekintetre úgy látszik, hogy itt a logikai összefüggés megszakadt; Pháraó elhivatja a mechasfimet és a chartumim lépnek actióba? Azonban kifejtett nézetünk értelmében, mely szerint mechasfim és chartumim egyaránt kigyóbüvölést üző emberek, az összefüggés tiszta és világos lévén, az egyik kifejezés a másiknak csak körülírása.

Ha a mondottakat áttekintjük eredményként felállíthatjuk: 1. Judeában a kigyófajok, mivelhogy azokkal közelebbről is foglalkoztak, egyes elágazásaikban ismeretesebbek voltak. 2. A kigyóbüvölés a második állami élet derekán túl is virágzott. 3. מכשף mint az עכשוב szónak származéka kigyóbüvölőt jelent. 4. A kigyóbüvölők jövődőt is mondtak s gyakran az egyén és család, sőt az állam sorsának eldöntésébe is befolyást gyakoroltak, s ilyen, a körülmények szerint a közrendre nézve veszedelmes egyéneket Mózes az államban nem akarta megtűrni. 5. Ugyanez osztályhoz tartozik az „asof“ is. 6. A chartum aram eredetű szó, s mint ilyen azonos a héber chöverchever-rel, mely utóbbi szintén, a kigyóbüvölők egyik osztályába való. 7. Egy fogalom alá esik mechasef és chartum is, de a kettő közötti különbség meg nem állapítható.

(Vége az első résznek.)

(Folytatása következik.)

אתרוגים és לולבים

szépek és a ritusnak leginkább megfelelőek, továbbá pompás הרטים nagyban és egyenként olcsó áron kaphatók

Sternberg és társa
könyvkereskedésében Rombach-utca 16.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát
(Váczi körút 14, szemben az Andrásy ut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezekedik a czég jó hirneve.

== Szombaton és ünnepnapon zárva. ==